

Timo Turja

Etiikan päivät 2011/

Tutkimustiedon hyvä käyttö osana poliittista päätöksentekoa

Aikomukseni on puhua siis tutkimustiedon hyvästä käytöstä poliittisessa päätöksenteossa erityisesti eduskunnan näkökulmasta.

Näin puheeni alkuun aion kuitenkin maalata hieman laajemman kaaren, jotta ymmärtäisimme, kuinka eettisiä ja moraalisia kysymyksiä käsitellään politiikassa.

1500-luvun alussa tapahtui jotakin sellaista, jolla ollut suuri merkitys siihen, kuinka ymmärrämme politiikan ja etiikan välisen suhteen. Vuonna 1513 Niccolo Machiavelli julkaisi Ruhtinaan, jossa kirjoittaja erotti politiikan omaksi alueeksi, jolla ei ole yhtymäkohtia juutalais-kristilliseen etiikkaan tai antiikin filosofian hyve – etiikkaan. Poliitiikkaa toimintana tapahtuu ikään kuin etiikan ja moraalin ulkopuolella, sillä itsekkäiden ja pahaa tekevien poliitikkojen joukossa hyvää tekevä ja moraalisesti toimiva ihminen yksinkertaisesti tuhoutuu. "Jotta Ruhtinas säilyttäisi asemansa," Machiavelli kirjoittaa, "hänen on usein pakko toimia vastoin uskollisuuden, armeliaisuuden, inhimillisyyden ja uskonnon lakeja. Hän ei saa aiheettomasti poiketa hyveiden tieltä, mutta tarpeen tullen hänen on osattava kulkea myös paheiden polkuja."

Machiavelli ei tuolloin suinkaan ollut näiden ajatusten kanssa yksin. Samoihin aikoihin Martti Luther kehitti oppiaan kahdesta regimentistä. Tämä oppi monella tavalla muistuttaa Machiavellin näkemystä moraalista ja politiikasta kahtena erillisenä elämänalueena. Lutherin mukaan ihminen elää kahdessa erilaisessa elämänpiirissä. Poliitiikan alue on maallisessa elämässä – tai regimentissä – jossa itsekkäitä ja syntisiä ihmisiä hallitaan miekalla, esivallan määräyksillä ja lainsäädännöllä. Hyvien moraalisten tekojen alue puolestaan on hengellisessä regimentissä, jossa ihmisiin vaikutetaan rakkaudella, evankeliumilla ja Jumalan sanalla.

Niin Machiavellin kuin Lutherinkin ajatuksissa tulee voimakkaasti esille näkemys politiikasta sellaisena tekemisenä, jonka säännöt poikkeavat muusta elämästä. Poliitiikassa koskaan ei voida toimia moraalisten ihanteiden mukaisesti, koska itsekkäiden ja omaa etuaan ajavien Ruhtinain joukossa tällainen toimiminen johtaisi häviöön.

Näillä ajatuksilla on ollut suuri merkitys suomalaisen politiikan moraaliseen traditioon. Kuten tiedämme, Machiavellin Ruhtinas ja Lutherin Katekismus olivat ne kirjat, joita Urho Kekkonen piti yöpöydällään. Luulen myös, että me kaikki olemme tämän moraalisen tradition vankeja. Uskoisin, että hetken mietittyään jokainen tässä salissa istuva kuulija on valmis hyväksymään ajatuksen, että joskus nykyaikainenkin valtiomies joutuu toimimaan Ruhtinaan tavoin.

Poliitiikka on toimintaa, jossa joskus voi olla pakko rikkoa eettisiä ihanteita. Valehteleminen on eettisten ihanteiden vastaista. Suomi on kuitenkin pelastettu valehtelemalla. Näinhän tapahtui Neuvostoliiton suurhyökkäyksen aikana kesäkuussa 1944, kun Presidentti Ryti kirjoitti Hitlerille henkilökohtaisen kirjeen, jossa vakuutti, ettei Suomi tee erillisrauhaa Neuvostoliiton kanssa. Kirjoittaessaan kirjettä Ryti tietoisesti valehteli, mutta samalla hän pelasti Suomen, sillä kirjeen saatuaan Saksasta lähetettiin Suomeen panssaritorjunta-aseita ja lisäjoukkoja, joiden avulla suurhyökkäys onnistuttiin pysäyttämään.

On tietysti itsestään selvää, että moderniin parlamentaariseen demokratiaan liittyvät eettiset ja moraaliset kysymykset ovat tänä päivänä erilaisia kuin Machiavellin ja Lutherin aikana. Tästä huolimatta väitän, että jokainen kansanedustaja ymmärtää politiikan sellaisena tekemisenä, jonka säännöt poikkeavat muusta inhimillisestä toiminnasta.

Tämä näkemys on tärkeä kun myös ajatellaan tutkimustiedon hyvää käyttöä eduskunnassa. Tutkimustiedon käyttö eduskunnan päätöksenteossa eroaa siitä, kuinka tutkimustietoa käytetään tutkijayhteisössä tai

vaikkapa yrityksissä. Tutkijoiden tuleekin kunnioittaa parlamentaarisen autonomian periaatetta. Jokainen meistä varmasti tukee yliopistojen autonomiaa, mutta demokratian kannalta aivan yhtä tärkeitä on tukea parlamentaarista autonomiaa, jolla tarkoitan sitä, että eduskunnalla on oikeus itse määrittellä omat arvonsa, sääntönsä, työtapansa sekä tehdä päätöksensä ilman ulkoista painostusta.

Suomen perustuslain mukaan kansanedustaja on velvollinen toimiessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta, eivätkä häntä sido muut määräykset. Kansanedustajat ovat käsittäneet perustuslain takaaman riippumattomuuden riippumattomuudeksi myöskin asiantuntijavallasta. Kuunneltuaan omantuntonsa ääntä kansanedustaja voi tehdä päätöksen, vaikka se olisi ristiriidassa asiantuntijoiden tai tutkijoiden näkemysten kanssa. ”Kansanedustaja on velvollinen antamaan asiantuntijan esittämälle mielipiteelle kaiken huomion ja tunnustuksen,” eduskunnan ensimmäinen varapuhemies ja pitkäaikainen kansanedustaja Viljami Kalliokoski on sanonut, ”mutta hän on velvollinen myöskin oman käsityksensä mukaan harkitsemaan asiaa, vaikka se saattaa tuntua röyhkeältä silloin kun edustaja ei ole varsinainen asiantuntija. Jos edustajan oma käsitys sanoo, että asiantuntijan esittämän käsityksen mukaisesti asia ratkaisemalla ei päästä parhaaseen mahdolliseen tulokseen, edustaja on velvollinen pyrkimään ratkaisuun toista tietä kuin asiantuntijat ovat asialle viitoittaneet.”

Monelle kansanedustajaksi päässeelle tutkijalle on ollut hyvin vaikea sopeutua siihen, että politiikassa noudatetaan erilaisia sääntöjä kuin tutkijayhteisössä. Tutkijan ja kansanedustajan roolit ovat niin erilaiset. Jos ajatellaan stereotyyppisesti, tutkija etsii totuutta, pyrkii objektiivisuuteen ja luottaa vertaisarviointiin. Kansanedustaja sen sijaan etsii poliittista valtaa, pyrkii ajamaan äänestäjiensä etua, kyseenalaistaa vastustajiensa auktoriteetin.

Perimmäinen ero lienee erilainen käsitys todellisuudesta. Tutkijalla on yleensä käsitys meistä riippumattomasta objektiivisestä todellisuudesta, kansanedustajalle todellisuus sen sijaan on aina retoriikkaa.

Pekka Kuusen kokemukset ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka vaikeata on siirtyä tutkijasta poliittiseksi päättäjäksi. Kuusi aloitti kansanedustajan toimensa vuonna 1966. Hän oli silloin suomalaisen alkoholitutkimuksen uranuurtajana ja rationaalisen suunnitteluideologian kannattaja, joka yritti perustella poliittiset näkemyksensä uusimmalla tutkimustiedolla. Kun Kuusi puhui tutkimustiedon perusteella uudesta alkoholipoliitikasta, edustaja Kerttu Saalasti kumosi hänen pohdiskelunsa seuraavalla argumentilla:

”Olin palaamassa kotiin päin, ja matkalla tien varrella näimme emännän viittovan autoa pysähtymään. Näimme emännän pettymyksen, kun autossa oli vain kaksi naista. Kuitenkin hän hätäntyneenä pyysi, että me soittaisimme poliisille, koska poika tuli humalassa kotiin ja raivoaa. Tämä nyt on sitä uutta alkoholipoliitiikka!”

Eduskunnassa käydyssä keskustelussa tällaiset arkikokemuksiin perustuvat argumentit ovat samanarvoisia kuin tutkimustietoon perustuvat argumentit. Viime kädessä akateemikolla ja sahurilla on kansanedustajan toimessa vain yksi samanarvoinen ääni. Toki epävirallista vaikutusvaltaa akateemisesti meritoituneet kansanedustajat voivat nauttia asiantuntemuksensa perusteella. Teille kuitenkin saattaa olla yllätys se, että tieteellisen asiantuntemuksen ja tutkimustiedon arvostus ei eduskunnassa suinkaan ole kasvanut vaan pikemminkin päinvastoin.

Onkin ehkä syytä kysyä, onko syy tähän kehitykseen kansanedustajissa – vai voisiko se olla myös tutkijoissa?

Itse väitän, että tutkijakunta on osaltaan vastuussa siitä, miksi tieteellisen tiedon arvostus poliittisessa päätöksenteossa on heikentynyt.

Eduskunnassa tieteellistä tietoa on eniten arvostettu 1920 – ja 1930 –luvulla. Syy tähän oli hyvin yksinkertainen: näinä vuosina eduskunnassa toimi johtavissa asemissa kansanedustajia, jotka samalla olivat oman alansa tärkeimpiä tiedemiehiä. Kun K.J. Ståhlberg, Rafael Erich tai Väinö Voionmaa puhuivat, heitä kuunneltiin ja heidän asiantuntemukseensa luotettiin. Nykyisinhän meillä on vain harvoja kansanedustajia, jotka ovat ansioituneet tutkijoina.

Tieteellisen tiedon arvostusta laskee myös tieteellisen tutkimustiedon politisoituminen. Tänä päivänä erityisesti yhteiskunta – ja oikeustieteet ovat läpeensä politisoituneita tieteitä. Tämä politisoituminen on edennyt myös luonnontieteisiin, sillä esimerkiksi ympäristötiede tuntuu tänä päivänä olevan poliittinen tiede. Kun puhun politisoitumisesta, tarkoitan tällä sitä, että tutkijat tekevät tutkimustyötään poliittisista motiiveista ikään kuin eräänlaisina tilapäispoliitikkoina. Yliopistojen piirissä aina älähdetään, jos eduskunta jollain tavalla yrittää ohjata yliopistollista tutkimusta. Huomattavasti useammin tapahtuu kuitenkin käänteinen ilmiö: tutkijat yrittävät tutkimuksillaan ohjata poliittista päätöksentekoa.

Eräs tunnettu suomalainen sosiologi määrittelee tutkimustyönsä näillä sanoilla:

"Tieteenalani sosiologia on poliittinen tiede. Tutkimustyöni ja poliittinen toimintani ovat kokonaisuus. Tarkoitukseni on vaikuttaa yhteiskuntaan niin tutkimuksieni kuin poliittisen toiminnankin avulla."

Tällainen yhteiskunnallinen aktiivisuus sinänsä on hienoa ja kaikin tavoin kannatettavaa. Tutkimustiedon hyödynnettävyyden kannalta se on kuitenkin ongelmallista. Tutkimustiedon arvostus on sitä suurempaa, mitä vähemmän se on politisoitunutta. Politisoituneella tutkimustiedolla ei ole mitään erityistä auktoriteettia vaan päätöksentekijät pitävät sitä ainoastaan yhtenä poliittisena argumenttina muiden poliittisten argumenttien joukossa.

Tieteellisen tiedon merkitystä päätöksenteon tukena vähentää myös laadullisen tutkimuksen ylivalta. Kun kansanedustajilta itseltään on kysytty, millaista tietoa he tarvitsisivat päätöksenteon pohjaksi, he tavallisesti vastaavat tarvitsevansa tilastollista ja kvantitatiivista tutkimustietoa. Erityisesti yhteiskuntatieteissä tehdään paljon laadullista tutkimusta, jonka perusteella kyllä saadaan esimerkiksi selville, millaiseksi elämänsä kokevat tamperelaiset narkomaanit. Tällaista laadullista tutkimusta voidaan toki käyttää poliittisessa retoriikassa, mutta päätöksiä sen perusteella ei voi tehdä. Poliittiset päätökset edellyttävät yleistettävyyttä, kustannuslaskentaa, vaikutusarviointia, jollaisia tietoja saadaan vain tilastollisista aikasarjoista eikä haastattelututkimuksista.

Neljänneksi suomalaista yhteiskuntatutkimuksesta puuttuvat tänä päivänä makrotason politiikka-analyysit. On jotenkin hämmäntävää, miten politiikkatieteissä suhtautuminen instituutioihin on muuttunut. 1970 – luvulla ulkopoliittikan tutkimusta tehtiin, jotta tutkimustiedon avulla voitaisiin parantaa Suomen ulkopoliittista päätöksentekokykyä. Kun sukupolvi vaihtui, yliopistotutkimusta alkoi ohjaamaan sukupolvi, joka oli omaksunut Michael Foucaultilaisen käsityksen politiikasta. Tämän näkemyksen mukaan poliittisia instituutioita tärkeämpää on tutkia, kuinka politiikkaa tehdään mikrotasolla arkipäivän valinnoissa, kun esimerkiksi valitaan, syödäänkö liha- vai kasvisruokaa. Myöskään tämänkaltaisella tutkimuksella ei ole annettavaa päätöksenteossa, vaikka se sinänsä voisi olla arvokasta perustutkimusta.

Voidaan jopa kysyä, voiko tutkimustieto ylipäättään koskaan olla niin hyvää, jotta sen perusteella voitaisiin tehdä poliittisia päätöksiä. Poliitikassa nimittäin kyse ei ole ainoastaan tiedosta vaan myös ymmärryksestä. Päätöksentekoon liittyy aina niin paljon tunteita, arvoja ja asenteita, etteivät tutkimustulokset niitä voi kumota.

Parlamentaarisen politiikan ydin on puolesta ja vastaan – puhuminen. Tästä seuraa se, että myös jokainen uusi tutkimustieto eduskunnassa aina haastetaan vasta-argumenteilla, jotka saattavat perustua muihin tutkimuksiin, kansainvälisiin vertailuaineistoihin, historiallisiin anakronismeihin tai omakohtaisiin kokemuksiin.

Ehkä mielenkiintoisin keskustelu tutkimustiedon merkityksestä on käyty eduskunnassa jo vuonna 1931. Otan esille tämän siitä syystä, koska tästä hyvin käy ilmi, kuinka kansanedustajat arvioivat tutkimustiedon merkitystä ja luotettavuutta.

Tuolloin keskusteltiin mietojen mallasjuomien valmistuksen sallimisesta. Hallituksen esityksen mukaan elinkeinoilmoituksen tehneillä henkilöillä tuli olla oikeus valmistaa mietoa mallasjuomaa, jonka alkoholipitoisuus voi enintään olla 2.25 painoprosenttia.

Esitys herätti paljon kiivasta keskustelua, jossa keskeinen kysymys oli, onko 2.25 prosenttinen mallasjuoma päihdyttävää vai ei. Valiokuntakäsittelyn aikana edustajat kuuntelivat useiden professoreiden lausuntoja asiasta, mutta ne eivät olleet yksimielisiä. Asiantuntijoiden näkemykset erosivat toisistaan niin paljon, että halukkaille edustajille lopulta tuotiin tätä mallasjuomaa juotavaksi, jotta he voisivat itse kokeilla, humaltuvatko he juomasta vai ei. Eräs kansanedustajista sanoikin, että "tämä oma kokemus merkitsee minulle enemmän kuin kenenkään tiedemiehen päinvastaiset vakuuttelut." (434, kivisalo)

Kun keskustelu oli kiivaimmillaan, raittiusmiehenä tunnettu edustaja Bror Hannes Päivänsalo pyysi puheenvuoroa ja toi esille oman näkemyksensä siitä, mikä merkitys tieteellisellä tiedolla on poliittisessa päätöksenteossa.

"Me kunnioitamme tiedettä, mutta meidän täytyy muistaa, ettemme kuitenkaan aina saa "jurare in verba magistri". Sillä jos aina seuraamme tiedemiehiä ja olisimme seuranneet, niin junassakaan ei voisi matkustaa. Sillä kun ensimmäistä junaa suunniteltiin, pyydettiin Ranskan akatemian lausunto ja tiedemiehet pitivät mahdottomana, että juna kestäisi sitä ilman vastusta, mistä on kysymys. Tiedemiehet erehtyivät silloin ja ovat erehtyneet vieläkin. Sen tähden meidän on muistettava, että jos joku tiedemies sanoo, että olut ei juovuta, niin tulee toinen tiedemies, joka sanoo, että juovuttaa. Jos yksi tiedemies tutkii siellä, niin toinen tutkii täällä, ja huomenna tulokset saatetaan kumota."

Tutkimustiedon merkitystä poliittisessa päätöksenteossa vähentää siis se, että tavallisesti tutkimustulokset ovat ristiriitaisia ja epävarmoja. Tiedeyhteisö harvoin on yksimielinen tuloksista, eivätkä kansanedustajat tietenkään voi maallikoina arvioida ristiriitaisten tieteellisten väitteiden todenperäisyyttä.

Tutkimustieto ei myöskään ratkaise arvokysymyksiä, joiden sopimisesta poliittisessa päätöksenteossa on aina kyse. Poliittiset päätökset perustuvat aina kokonaisarviointiin, jossa yksittäinen tutkimustulos on ainoastaan yksi argumentti kaikkien muiden argumenttien joukossa. Tässä edellä mainitussa tiede keskustelussa professori, kansanedustaja Väinö Voionmaa sanoi seuraavasti: "Me emme voi lähteä yhteiskunnallisia asioita ratkaisemaan vaihtelevien yksityisten tutkimusten ja lääketieteen väitöskirjojen mukaan. Ne ovat tärkeitä asian valaisemiseksi, ne ovat huomioon otettavia asianhaaroja, mutta tärkeissä yhteiskunnallisissa asioissa ratkaisevaksi täytyy asettaa yhteiskunnan etu ja yleinen yhteiskunnallinen kokemus."

Jos siis yhteiskunnan etu ja tutkimustulokset ovat ristiriidassa, poliittisessa päätöksenteossa yhteiskunnan kokonaisuus painaa aina enemmän. Poliittisessa päätöksenteossa tärkeintä on aina tarkoituksenmukaisuusharkinta – ei totuudellisuusharkinta kuten tutkimustyössä.

Tutkimustietoa harvoin voidaan käyttää päätöksenteossa instrumentaalisesti, eli siten, että tutkimusten tuottama tieto suoraan vaikuttaisi tiettyihin päätöksiin. Toki tätäkin tapahtuu. Tutkimustiedon merkitys sitä suurempi, mitä enemmän käsitellään asioita, joista kansanedustajilla itsellään ei ole henkilökohtaista kokemusta tai osaamista. Tutkijoiden asiantuntijavalta on suurinta tekniikkaan ja lääketieteeseen liittyvässä päätöksenteossa, sillä vain harva kansanedustaja hallitsee näitä tiedon alueita. Sen sijaan esimerkiksi kasvatustieteilijöiden asiantuntijavalta on huomattavasti pienempi, sillä jokaisella kansanedustajalla on kokemusta kasvatuksesta ja koulutuksesta.

Vaikka tutkimustietoa vain harvoin voidaankin suoranaisesti hyödyntää päätöksenteossa, toki sillä on oma merkityksensä. Se merkitys ei kuitenkaan ole instrumentaalinen vaan retorinen. Tutkimustulokset muuttuvat osaksi kansanedustajien poliittista retoriikkaa. Jos politiikkaa on sotaa, niin tutkijat tekevät poliitikoille ammuksia. Kansanedustajat itse huolehtivat tähtäämisestä ja ampumisesta.

Mahdotonta kuitenkaan ei ole se, että tutkimustieto muuttuisi retoriikasta osaksi päätöksiä. Olen usein käyttänyt esimerkkinä Pekka Kuusen 60 –luvun sosiaalipoliittikkaa, joka tutkimuksena vaikutti todella paljon suomalaisen yhteiskuntakehitykseen. Se oli myös kirja, jonka jokainen kansanedustaja sanoi lukeneensa. En tiedä, että koskaan tämän jälkeen olisi julkaistu mitään tutkimusta, joka samalla tavalla olisi yhdistänyt – tai pakottanut – kansanedustajat perehtymään sen sisältöön.

Näin loppuun haluaisin hahmottaa lyhyesti tutkijan etiikkaa poliittisen päätöksenteon näkökulmasta. Eli mitä tutkijan pitäisi muistaa, jos hänet kutsutaan esimerkiksi eduskunnan valiokuntaan kuultavaksi tai muuten osaksi poliittista päätöksentekoa.

Tutkijan etiikan lähtökohtana tässä tilanteessa tulee olla kansanedustajan ja tutkijan roolien erottaminen. Tutkijan tulee hyväksyä ja kunnioittaa sitä, että poliittiset päätökset tekee poliitikko, jolla ei olla asioista samankaltaista tieteellistä asiantuntemusta kuin hänellä. Tutkijan ja kansanedustajien keskusteluissa kannattaa noudattaa seuraavaa eettistä sääntöä: "älä koskaan sano mitään, mitä et sanoisi television pääuutislähetyksessä."

Tutkijan tulee myös hyväksyä se, että astuessaan sisälle valiokuntahuoneeseen hänen viestinsä politisoituu. Poliittisiin instituutioihin liittyy piirre, jota politiikan tutkijat ovat nimittäneet herestetiikaksi. Tämä tarkoittaa taitoa järjestellä asioita siten, että poliittinen voitto on mahdollinen. Vaikka tutkija kutsutaan kuultavaksi tieteellisen ansioiden perusteella, todellinen syy kutsulle liittyy yleensä siihen, että osa valiokunnan jäsenistä etsii häneltä tukea omalle poliittiselle linjalleen.

Kansanedustajien rooliin kuuluu asioiden politisointi, mutta tutkijan ei tule asiantuntijan roolissa ryhtyä tilapäispolitiikoksi. Jos tutkija omaksuu tämän roolin, vaarana on manipulaatio. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on näyttöä siitä, kuinka tiedemiehet ovat ryhtyneet tilapäispolitiikon roolissa ajamaan omaa henkilökohtaista etuaan tai tieteenalansa etua. Samalla he ovat pyrkineet manipuloimaan poliittisia päätöksentekijöitä, mitä pidän epäeettisenä käyttäytymisenä. On väitetty, että päätös vetypommin kehittämiseksi tehtiin tiedemiesten manipuloinnin seurauksena eikä päätöksentekijöiden aidosta poliittisesta tahdosta. Tiedemiehet pystyivät manipuloimaan päättäjiä suunnitelman toteuttamiseen ja varmistamaan siten omalle tutkimustyölleen rahoituksen.

Tutkijoilla onkin omat arvonsa ja sitoumuksensa, joista on syytä kertoa rehellisesti. Kansanedustajien sidonnaisuuksista ollaan hyvin tarkkoja, mutta samalla tavalla myös tutkijoiden tulisi ilmoittaa omat sitoumuksensa ja lähtökohtansa. Erityisesti luonnontieteiden piirissä on sellainen käsitys, että tutkija on passiivinen todellisuuden rekisteröijä. Myös luonnontieteilijöiden asiantuntijalausunnoista paljastuu kuitenkin tiedepoliittisia tavoitteita, yhteiskunnallisia arvoja, yhteiskuntapoliittisia päämääriä. Nämä on syytä kertoa, sillä ne kyllä paljastuvat.

Akatemiaprofessori Kari Palonen on sanonut, että hänen mielestään parlamentaarikoilla ei ole kovin paljon opittavaa tieteentekijöiltä. Sen sijaan tieteentekijöillä on paljon opittavaa kansanedustajilta.

Itse puolestani olen sitä mieltä, että molemmilla on opittavaa toisiltaan. Kansanedustajat hyötyisivät paljon, jos eduskunnassa omaksuttaisiin esimerkiksi lääketieteestä tuttu konsensusmenettely ristiriitaisen tiedon arviointiin. Tutkijat puolestaan hyötyisivät paljon, jos tunnistaisivat kansanedustajien tavoin oman työnsä retorisen luonteen. Vaikka on objektiivinen todellisuus, ei ole olemassa objektiivisia puheakteja. Kansanedustajat ymmärtävät tämän, tutkijat puolestaan yrittävät tämän yleensä kätkeä.

Jotta tutkimustiedolla olisi merkitystä päätöksenteossa, sen pitäisi olla riittävän käytännöllisesti suuntautunutta. Lopetan esitykseni valtio-oikeuden professorin, pääministerin ja kansanedustajan Rafael Erichin sanoihin:

"Tieteellinen tutkimus valtiosta ja sen rakenteesta, taloudellisesta toiminnasta, sosiaalisista jännitteistä, kansainvälisistä suhteista ja historiasta voi tuottaa valtiomiehille yhtä olennaista tietoa kuin mitä värien tuntemus ja perspektiivioppi ovat maalaustaiteilijalle. Tämänkaltainen tutkimus "palvelee elämää. Se ei ole tiede vain tieteen vuoksi vaan tiede, jota tarvitaan."